

Raport z Laboratoriów 1 i 2

Adrian Siwak, numer albumu 242084

2023-03-10

Spis treści

1	1
2	6
3	7
4	8
5	8
6	8
7	8
8	9
9	12
10	13
a	13
b	13
c	14
d	14
Zadania teoretyczne	16

1	16
2	18
3	19

1

Dla każdej ze zmiennych y i x pojawiających się w pliku wyznacz podstawowe wskaźniki numeryczne charakteryzujące próbę: średnią, wariancję, odchylenie standardowe, medianę, pierwszy i trzeci kwartyl, minimum i maksimum. Skonstruuuj też histogramy i box-ploty.

```
dane<-read.table("lab1.txt",sep="",header=TRUE)

x_mean = mean(dane$x)
y_mean = mean(dane$y)
```

wartość średniej kolumny x to :

5.020899,

natomiat dla kolumny y:

11.135093.

```
x_var = var(dane$x)
y_var = var(dane$y)
```

wartość wariancji kolumny x:

6.70506474232222,

natomiat dla kolumny y:

28.8127662531828.

```
x_sd = sd(dane$x)
y_sd = sd(dane$y)
```

wartość odchylenia standardowego dla kolumny x:

2.58941397662139,

natomiat dla kolumny y:

2.58941397662139.

```
x_median = median(dane$x)
y_median = median(dane$y)
```

Wartość mediany dla kolumny x:

5.23575,

natomiat dla kolumny y:

11.40875.

```
x_quanrtiles = quantile(dane[,1],c(0.25,.75))
y_quanrtiles = quantile(dane[,2],c(0.25,.75))
```

Wartość pierwszego kwantylu dla kolumny x:

3.016625.

Wartość trzeciego kwantylu to:

6.866625.

Dla kolumny y - pierwszy kwantyl:

7.329675,

a trzeci kwantyl wynosi: 14.966675.

```
x_min = min(dane[,1])
y_min = min(dane[,2])
```

Wartość minimalna kolumny x:

0.1052,

natomiat kolumny y to:

0.2316.

```
x_max = max(dane[,1])
y_max = max(dane[,2])
```

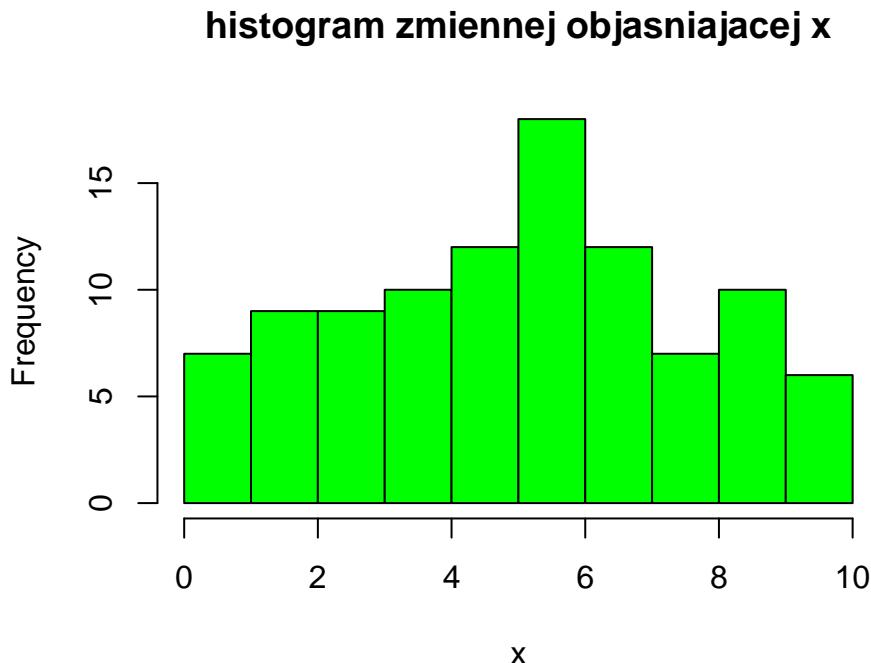
Wartość maksymalna kolumny x:

9.7658,

natomiat kolumny y to:

21.0094.

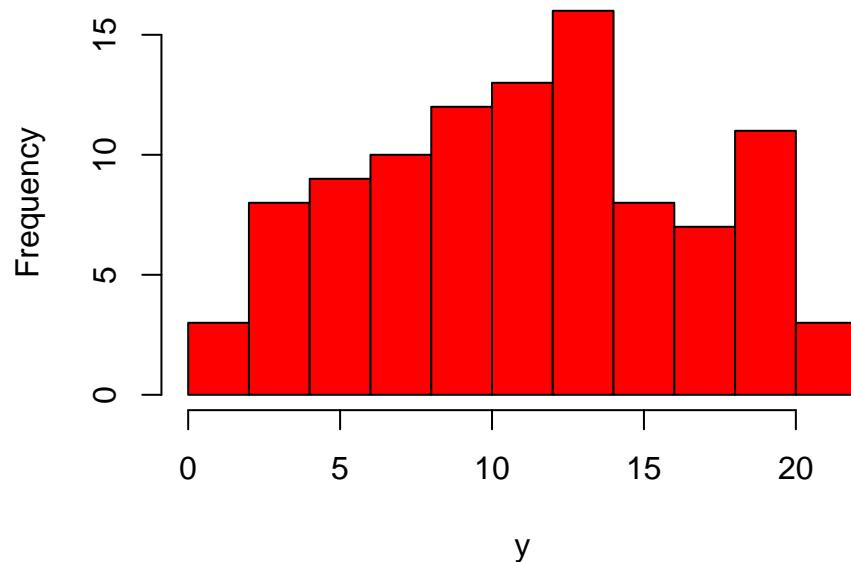
```
hist(dane$x,main="histogram zmiennej objaśniającej x",col = "green",xlab='x')
```


Rysunek 1: histogram x ZADANIE 1

```
hist(dane$y,main="histogram zmiennej objasnianej y",col = "red",xlab = 'y')
```

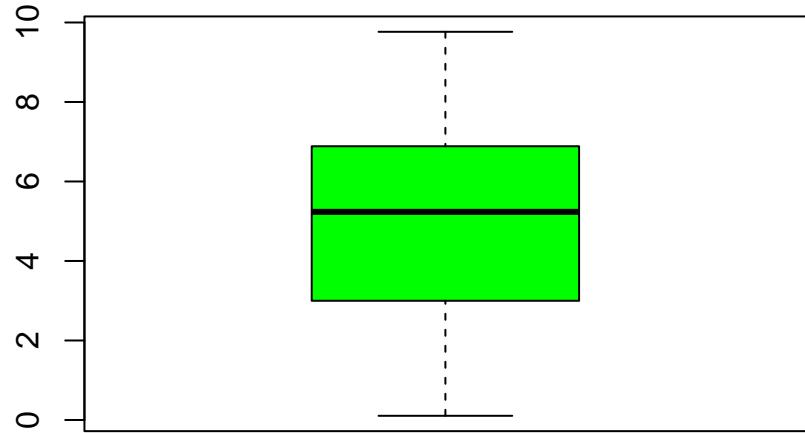
histogram zmiennej objasianej y

Rysunek 2: histogram y ZADANIE 1

```
boxplot(dane$x, main="box-plot zmiennej objaśniającej x", col = "green")
```

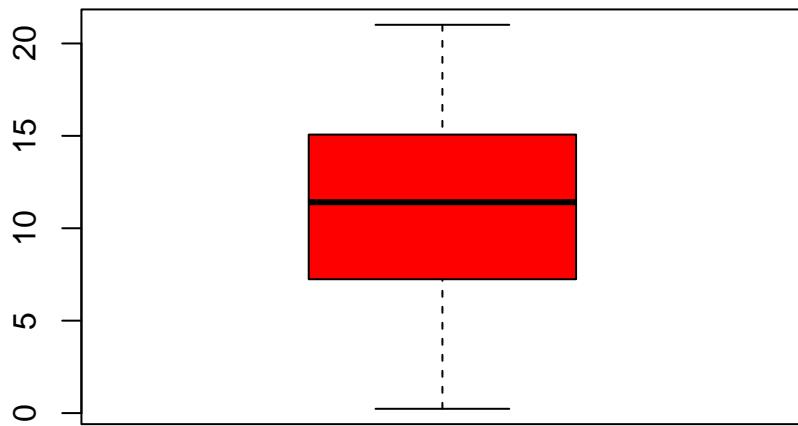
box-plot zmiennej objasniajacej x

Rysunek 3: boxplot x ZADANIE 1

```
boxplot(dane$y, main="box-plot zmiennej objasnianej y", col = "red")
```

box-plot zmiennej objasianej y

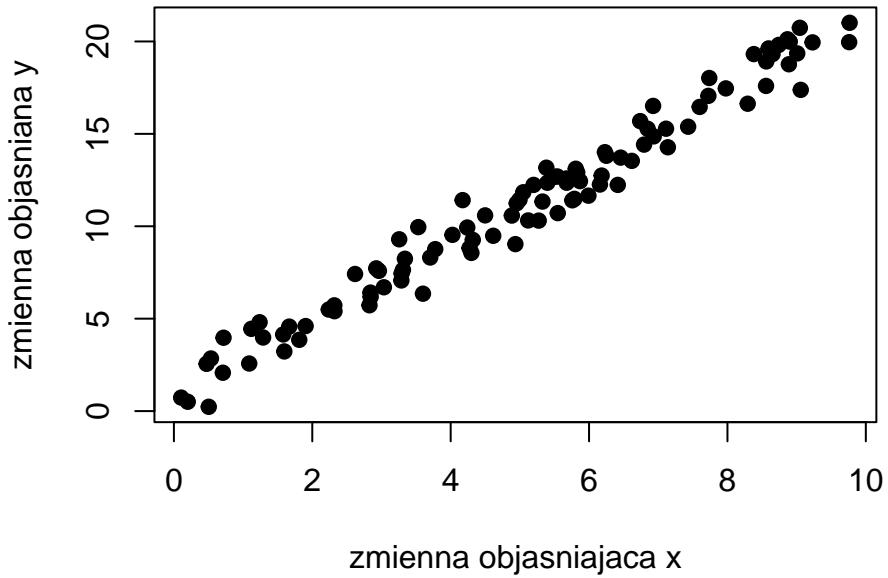

Rysunek 4: boxplot y ZADANIE 1

2

Wykonaj wykres rozproszenia zmiennych y i x i oblicz współczynnik korelacji próbkoowej tych zmiennych. Czy chmura punktów na tym wykresie ma (w przybliżeniu) charakter liniowy? Uzasadnij dlaczego można wykorzystać model regresji liniowej $y = \beta_0 + \beta_1 \cdot x + \varepsilon$ do opisu zależności między zmiennymi y i x ?

```
plot(dane$x,dane$y,xlab="zmienna objaśniająca x", ylab="zmienna objaśniana y", pch=19)
```


Rysunek 5: wykres rozproszenia ZADANIE 2

```
corr=cor(dane$x,dane$y)
```

Jak wizadć z wykresu 5 chmura punktów ma charakter liniowy, natomiast współczynnik korelacji próbkoowej między x a y wynosi 0.985314282880089 więc możemy wnioskować o silnej liniowej korelacji pomiędzy tymi zmiennymi. Uzasadnione jest więc użycie modelu regresji liniowej.

3

Wyznacz wartości estymatorów najmniejszych kwadratów $\hat{\beta}_0$ i $\hat{\beta}_1$ parametrów β_0 i β_1 .

```
x<-dane$x
y<-dane$y
model<-lm(y~x)
b_0=model$coefficients[1]
b_1=model$coefficients[2]
```

Wartości estymatorów to:

$$\hat{\beta}_0 = 0.879819346096292,$$

$$\hat{\beta}_1 = 2.04251741648332.$$

4

Znajdź wartość estymatora $\hat{\sigma}^2 := \frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \hat{y}_i)^2}{n-2}$ parametru σ^2 .

```
sigma_squared_hat=(summary(model)$sigma)**2
```

Wartość estymatora $\hat{\sigma}^2$ wynosi 0.848630234264594.

5

Na poziomie istotności $\alpha = 0,05$ zweryfikuj hipotezę $H_0 : \beta_1 = 0$ przy hipotezie alternatywnej $H_1 : \beta_1 \neq 0$. Jaka jest p-wartość dla tego testu? Czy na podstawie tych wyników można stwierdzić, że rozpatrywany w tym przykładzie model regresji liniowej ma sens?

```
T_stat=summary(model)$coefficients[2,3]
t=qt(0.975,98)
p_value=summary(model)$coefficients[2,4]
```

Wartość statystyki T wynosi 57.1249198016699. Hipoteza zerowa może być odrzucona na poziomie istotności $\alpha = 0,05$ gdy wartość bezwzględna statystyki T jest większa niż $t_{\alpha/2,n-2}$ - kwantyl rzędu $1 - \alpha/2$ rozkładu t-Studenta z $n-2$ stopniami swobody. W tym przypadku: $n = 100$, $n - 2 = 98$, $1 - \alpha/2 = 0,975$, $t_{\alpha/2,n-2} = 1.98446745450848$. $57.1249198016699 > 1.98446745450848$ więc hipotezę zerową możemy odrzucić na poziomie istotności $\alpha = 0,05$. Ten test ma p-wartość równą 4.81959883049959e-77.

6

Skonstruuj przedział ufności dla β_1 na poziomie ufności 0.99.

```
c=confint(model,level=0.99)
```

Przedział ufności na poziomie ufności 0.99 wynosi [1.94859076356876, 2.13644406939789]

7

Dla $x_0 = 1$ oblicz prognozowaną przez model wartość $\hat{Y}(x_0)$. Następnie wyznacz przedziały ufności na poziomie ufności 0.99 dla $Y(x_0)$.

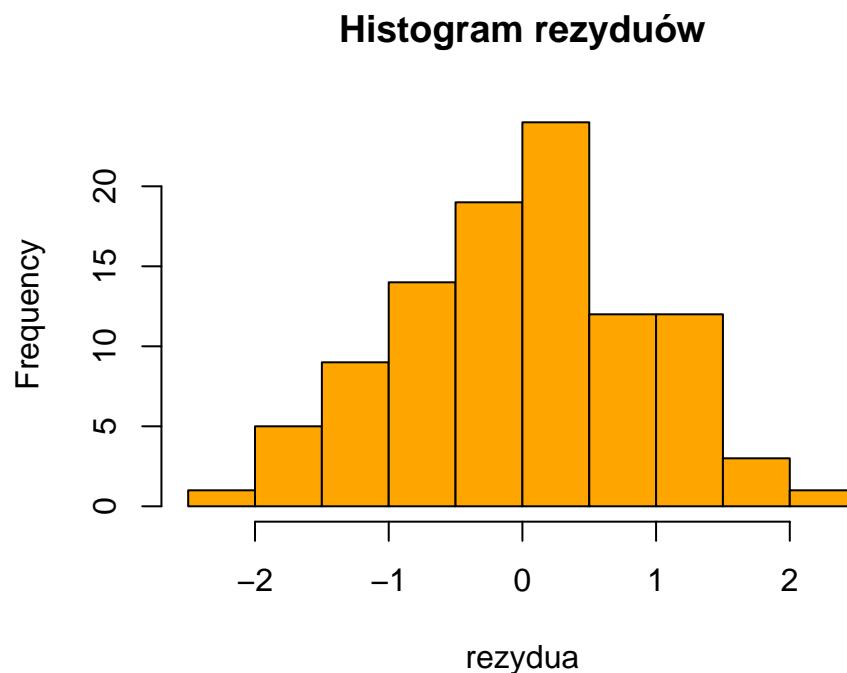
```
x_0<-data.frame(x=1)
pred=predict(model,newdata=x_0,interval=c("confidence"),level=0.99)
```

Wartość $\hat{Y}(x_0)$ jest równa 2.92233676257962. Przedział ufności na poziomie ufności 0.99 dla $Y(x_0)$ wynosi [2.47378764568139, 3.37088587947784].

8

Narysuj histogram i wykres kwantylowy dla rezyduów. Narysuj też wykresy rozproszenia dla prób $(\hat{y}_1, e_1), \dots, (\hat{y}_n, e_n)$ i $(x_1, e_1), \dots, (x_n, e_n)$. Czy na podstawie tych rysunków można stwierdzić, że któreś założenie modelu regresji nie jest spełnione (patrz zadanie teoretyczne 3.)?

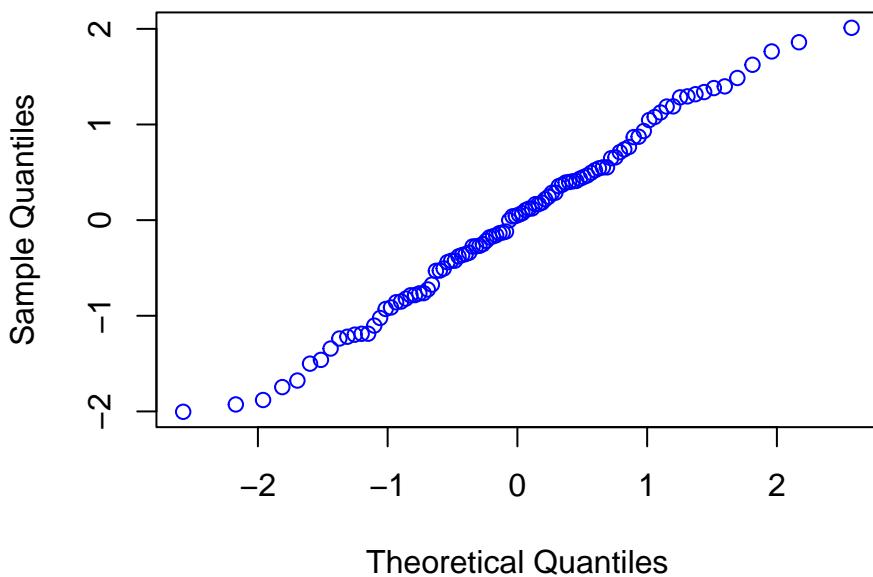
```
hist(model$residuals,main="Histogram rezyduów",xlab="rezydua",col = 'orange')
```


Rysunek 6: histogram rezyduów ZADANIE 8

```
qqnorm(model$residuals,main="Wykres kwantylowy rezyduów",col = 'blue')
```

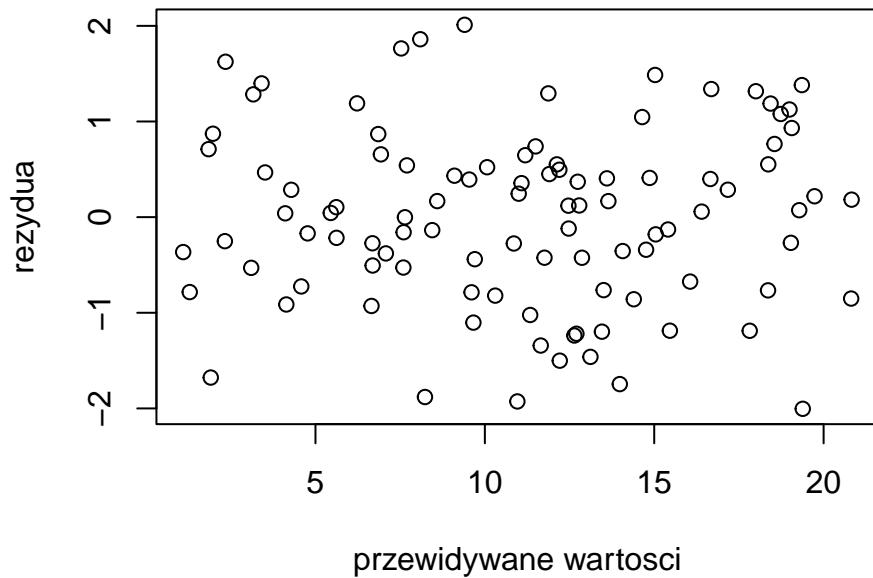
Wykres kwantylowy rezyduów

Rysunek 7: Wykres kwantylowy rezyduów ZADANIE 8

```
y_hat=predict(model,newdata=list(dane$x))
plot(y_hat,model$residuals,xlab="przewidywane wartości",ylab = "rezydua",main="Wykres ro
```

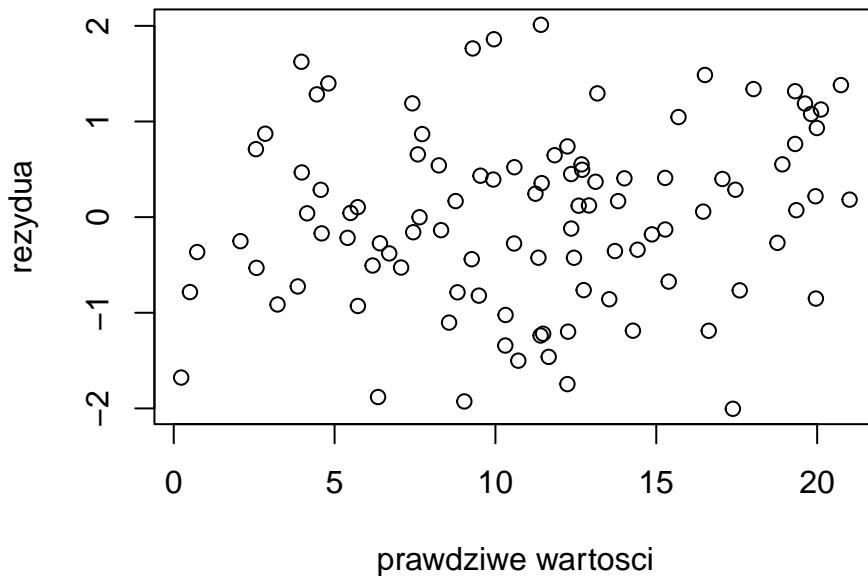
Wykres rozproszenia 1

Rysunek 8: Wykres rozproszenia próba 1 ZADANIE 8

```
plot(y,model$residuals,xlab="prawdziwe wartości",ylab = "rezydua",main="Wykres rozprosze
```

Wykres rozproszenia 2

Rysunek 9: Wykres rozproszenia próba 2 ZADANIE 8

Na podstawie wykresów można stwierdzić że założenia modelu są spełnione.

9

Zmodyfikuj dane z pliku lab1.txt, przyjmując, że ostatnią obserwacją jest 6, 9347 i 148, 6400, a nie 6, 9347 i 14, 8640. Wyznacz estymatory najmniejszych kwadratów parametrów β_0 i β_1 i porównaj je z estymatorami otrzymanymi poprzednio. Co zauważasz? Czy obserwacja (6, 9347; 148, 640) jest a) odstająca, b) wpływowa?

```
dane2=dane
dane2[100,1]=6.9347
dane2[100,2]=148.6400

x2<-dane2$x
y2<-dane2$y
model<-lm(y2~x2)
b_0_2=model$coefficients[1]
b_1_2=model$coefficients[2]
```

Poprzednio otrzymane estymatory miały wartości:

$$\hat{\beta}_0 = 0.879819346096292,$$

$$\hat{\beta}_0 = 2.04251741648332.$$

Po zmianie ostatniej obserwacji na (6, 9347; 148, 640):

$$\hat{\beta}_0^{nowe} = 0.281075792605789,$$

$$\hat{\beta}_0^{nowe} = 2.42820602593165.$$

Więc obserwacja (6, 9347; 148, 640) jest odstająca i wpływową.

10

Niech $n = 100$, $x_1, x_2, \dots, x_n$ iid $U(0, 1)$, $\mathcal{E}_1, \mathcal{E}_2, \dots, \mathcal{E}_n$ iid $N(0, \sigma^2)$, $\sigma = 0.1$, $\beta_0 = 1$, $\beta_1 = 2$.

a

Wygeneruj obserwacje $y_1, y_2, \dots, y_n$, takie że $y_i = \beta_0 + \beta_1 \cdot x_i + \mathcal{E}_i$, $i = 1, \dots, n$.

```
set.seed(1) #w celu reprodukowalności wyników ustawiam ziarno generatora
b0=rep(1,100)
set.seed(1)
x_new<-runif(100)
set.seed(1)
errors<-rnorm(100,0,0.1)

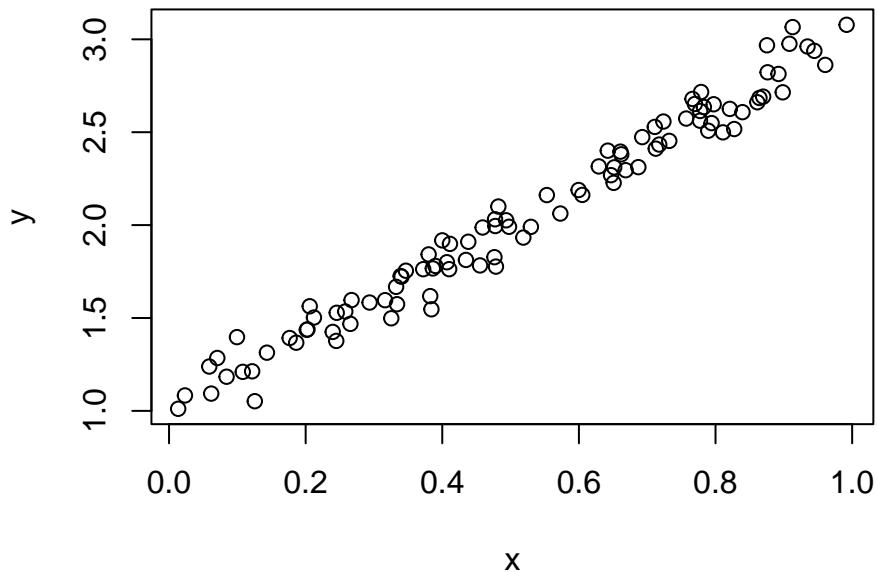
y_new<-b0+2*x_new+errors
```

b

Wykonaj wykres rozproszenia dla próby $(x_1, y_1), \dots, (x_n, y_n)$. Czy chmura punktów ma (w przybliżeniu) charakter liniowy?

```
plot(x_new,y_new,main="wykres rozproszenia wygenerowanej próby",xlab="x",ylab="y")
```

wykres rozproszenia wygenerowanej próby

Rysunek 10: Wykres rozproszenia ZADANIE 10b

Chmura punktów na wykresie 10 ma w przybliżeniu charakter liniowy.

c

W oparciu o próbę $(x_1, y_1), \dots, (x_n, y_n)$ wyznacz estymatory najmniejszych kwadratów $(\hat{\beta}_0, \hat{\beta}_1)$ parametrów (β_0, β_1) . Porównaj wartości tych estymatorów z wartościami (β_0, β_1) .

```
model_new<-lm(y_new~x_new)
b_0_new=model_new$coefficients[1]
b_1_new=model_new$coefficients[2]
```

Otrzymane estymatory mają wartości:

$$\hat{\beta}_0 = 0.994990704506478,$$

$$\hat{\beta}_1 = 2.03070024582235.$$

Są one bardzo zbliżone do wartości parametrów $(\beta_0, \beta_1) = (1, 2)$

d

Powtórz obliczenia dla $\sigma = 0.5$ i $\sigma = 1$. Jak zmieniają się precyzja estymatorów i współczynnik R^2 , gdy rośnie σ^2

```

set.seed(1)
errors1<-rnorm(100,0,0.5)
set.seed(1)
errors2<-rnorm(100,0,1)

y_new1<-b0+2*x_new+errors1
y_new2<-b0+2*x_new+errors2

model_new1<-lm(y_new1~x_new)
b_0_new1=model_new1$coefficients[1]
b_1_new1=model_new1$coefficients[2]

model_new2<-lm(y_new2~x_new)
b_0_new2=model_new2$coefficients[1]
b_1_new2=model_new2$coefficients[2]

summary1=summary(model_new1)
summary2=summary(model_new2)

R_2_1=summary1$r.squared
R_2_2=summary2$r.squared

```

Dla $\sigma = 0.5$:

Otrzymane estymatory mają wartości:

$$\hat{\beta}_0 = 0.974953522532386,$$

$$\hat{\beta}_1 = 2.15350122911177.$$

Współczynnik R^2 ma wartość:

$$R^2 = 0.624096638126024.$$

Dla $\sigma = 1$:

Otrzymane estymatory mają wartości:

$$\hat{\beta}_0 = 0.949907045064774,$$

$$\hat{\beta}_1 = 2.30700245822354.$$

Współczynnik R^2 ma wartość:

$$R^2 = 0.322651496740211.$$

Precyzja estymatorów spada wraz ze wzrostem wartości σ^2 , a wartość współczynnika R^2 maleje.

Zadania teoretyczne

1

Rozważmy model regresji liniowej z jedną zmienną objaśniającą $y = \beta_0 + \beta_1 \cdot x + \varepsilon$, tworzony na podstawie próby $(x_1, y_1), \dots, (x_n, y_n)$. ## 1 Wyprowadź wzory na estymatory najmniejszych kwadratów $\hat{\beta}_0$ i $\hat{\beta}_1$ parametrów β_0 i β_1 , wiedząc że $\hat{\beta}_0$ i $\hat{\beta}_1$ są rozwiązaniami następującego problemu minimalizacyjnego:

$$(\hat{\beta}_0, \hat{\beta}_1) = \arg \min_{(\beta_0, \beta_1)} [\sum_{i=1}^n (y_i - \beta_0 - \beta_1 x_i)^2]$$

The image shows handwritten mathematical steps on grid paper. At the top left, it says "ZAD 1". Below it, the function $S(\beta_0, \beta_1) = \sum_{i=1}^n \varepsilon_i^2 = \sum_{i=1}^n [y_i - \beta_0 - \beta_1 x_i]^2$ is written. Then, the estimators $(\hat{\beta}_0, \hat{\beta}_1) = \arg \min_{(\beta_0, \beta_1) \in \mathbb{R}^2} S(\beta_0, \beta_1)$ are shown. The next step shows the partial derivative of S with respect to β_0 : $\frac{\partial S}{\partial \beta_0} = \frac{\partial}{\partial \beta_0} \sum_{i=1}^n [y_i - \beta_0 - \beta_1 x_i]^2 = \sum_{i=1}^n 2(y_i - \beta_0 - \beta_1 x_i) \frac{\partial}{\partial \beta_0} (y_i - \beta_0 - \beta_1 x_i) = \sum_{i=1}^n -2(y_i - \beta_0 - \beta_1 x_i)$. This is followed by the equation $\frac{\partial S}{\partial \beta_0} = 0$. Below that, the equation $-2 \sum_{i=1}^n (y_i - \beta_0 - \beta_1 x_i) = 0$ is written. Then, the equations $\sum_{i=1}^n y_i - \sum_{i=1}^n \beta_0 - \beta_1 \sum_{i=1}^n x_i = 0$ and $\sum_{i=1}^n y_i - \beta_1 \sum_{i=1}^n x_i = n\beta_0$ are shown. Finally, the estimator $\hat{\beta}_0 = \bar{y} - \beta_1 \bar{x}$ is derived.

$$\beta_0 = \bar{y} - \beta_1 \bar{x}$$

—

$$\frac{\partial S}{\partial \beta_1} = \sum_{i=1}^n 2(y_i - \beta_0 - \beta_1 x_i)(-x_i)$$

$$\frac{\partial S}{\partial \beta_1} = 0$$

$$0 = \sum_{i=1}^n -2(y_i x_i - \beta_0 x_i - \beta_1 x_i^2) / 2$$

$$0 = -\sum_{i=1}^n y_i x_i - \beta_0 \sum_{i=1}^n x_i - \beta_1 \sum_{i=1}^n x_i^2$$

$$\sum_{i=1}^n x_i y_i = -\beta_0 \sum_{i=1}^n x_i - \beta_1 \sum_{i=1}^n x_i^2$$

$$\sum_{i=1}^n x_i y_i = -(\bar{y} - \beta_1 \bar{x}) \sum_{i=1}^n x_i - \beta_1 \sum_{i=1}^n x_i^2$$

$$\sum_{i=1}^n x_i y_i = -\bar{y} \sum_{i=1}^n x_i - \beta_1 \bar{x} \sum_{i=1}^n x_i - \beta_1 \sum_{i=1}^n x_i^2$$

$$\begin{aligned}
 \sum_{i=1}^n x_i y_i - \bar{y} \sum_{i=1}^n x_i &= \beta_1 \left(\sum_{i=1}^n x_i^2 - \bar{x} \sum_{i=1}^n x_i \right) \\
 \left\{ \begin{aligned} \sum_{i=1}^n x_i &= n \bar{x} \\ \sum_{i=1}^n x_i &= n \bar{x} \end{aligned} \right. & \\
 \sum_{i=1}^n x_i y_i - n \bar{x} \bar{y} &= \beta_1 \left(\sum_{i=1}^n x_i^2 - n \bar{x}^2 \right) \\
 * & \quad ** \\
 \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y}) &= \beta_1 \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \\
 \beta_1 &= \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \\
 * * \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 &= \sum_{i=1}^n x_i^2 - 2 \bar{x} \sum_{i=1}^n x_i + \sum_{i=1}^n \bar{x}^2 \stackrel{*}{=} \sum_{i=1}^n x_i^2 - 2 \bar{x}^2 n + n \bar{x}^2 = \sum_{i=1}^n x_i^2 - \bar{x}^2 n \\
 * \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y}) &= \sum_{i=1}^n (x_i y_i - x_i \bar{y} - \bar{x} y_i + \bar{x} \bar{y}) = \sum_{i=1}^n x_i y_i - \sum_{i=1}^n x_i \bar{y} - \sum_{i=1}^n \bar{x} y_i + \sum_{i=1}^n \bar{x} \bar{y} \stackrel{*}{=} \\
 &= \sum_{i=1}^n x_i y_i - n \bar{y} \bar{x} - n \bar{y} \bar{x} + n \bar{x} \bar{y} = \sum_{i=1}^n x_i y_i - n \bar{x} \bar{y}
 \end{aligned}$$

2

Uzasadnij, przeprowadzając odpowiednie rachunki, że $\hat{\beta}_1$ można zapisać w równoważnej postaci $\hat{\beta}_1 = r \frac{S_y}{S_x}$ gdzie r jest **współczynnikiem korelacji próbowej Pearsona**, a S_y^2 i S_x^2 oznaczają wariancje próbowe w próbach y-ów i x-ów.

2AD 2

$$S_x^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n-1}$$

$$S_y^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}{n-1}$$

$$r_{xy} = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \sqrt{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}$$

$$\hat{\beta}_1 = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}$$

$$L = \hat{\beta}_1 = r \frac{S_y}{S_x} = r$$

$$P = \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y}) \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2 (n-1)}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2 (n-1) (\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2)^2}} = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} = L$$

3

Niech $e_1, \dots, e_n$ oznaczają kolejne rezydua, tzn. niech $e_i := y_i - \hat{y}_i$, $i = 1, \dots, n$. Uzasadnij, przeprowadzając odpowiednie rachunki (!), następujący fakt: Jeśli model regresji liniowej poprawnie opisuje zależność między zmiennymi y i x , to

- współczynnik korelacji próbowej dla próby $(\hat{y}_1, e_1), \dots, (\hat{y}_n, e_n)$ jest równy zero;
- współczynnik korelacji próbowej dla próby $(x_1, e_1), \dots, (x_n, e_n)$ jest równy zero;

Jak powinny wyglądać wykresy rozproszenia dla tych prób?

ZAD 3

a)

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{\hat{y}})(e_i - \bar{e})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{\hat{y}})^2} \sqrt{\sum_{i=1}^n (e_i - \bar{e})^2}}$$

$$\begin{aligned} \sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{\hat{y}})(e_i - \bar{e}) &\stackrel{\bar{e}=0}{=} \sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{\hat{y}})e_i = \sum_{i=1}^n \hat{y}_i e_i - \bar{\hat{y}} \sum_{i=1}^n e_i \stackrel{\sum e_i = 0}{=} \sum_{i=1}^n \hat{y}_i e_i = \\ &= \hat{Y}^T e = (H Y)^T e = Y^T H e = Y^T H (I - H) Y = Y^T (H - H^2) Y \stackrel{H^2 = H}{=} Y^T (H - H) Y = 0. \end{aligned}$$

b)

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(e_i - \bar{e})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \sqrt{\sum_{i=1}^n (e_i - \bar{e})^2}}$$

$$\begin{aligned} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(e_i - \bar{e}) &\stackrel{\bar{e}=0}{=} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})e_i = \sum_{i=1}^n x_i e_i - \bar{x} \sum_{i=1}^n e_i \stackrel{\sum e_i = 0}{=} \sum_{i=1}^n x_i e_i = X^T e = \\ &= X^T (Y - \hat{Y}) = X^T Y - X^T \hat{Y} = X^T Y - X^T H Y = X^T Y - \underbrace{X^T X (X^T X)^{-1}}_I X^T Y = X^T Y - X^T Y = 0 \end{aligned}$$

Wykresy tych prób powinny oscylować wokół zera, bez widocznej zależności.